

124/1948 Sb.

Zákon

ze dne 5. května 1948

o znárodnění některých hostinských a výčepnických podniků a ubytovacích zařízení.

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé se usneslo na tomto zákoně:

ODDÍL I.

Rozsah znárodnění.

§ 1

(1) Dnem 1. ledna 1948 se znárodní zestátněním hostinské a výčepnické podniky, pokud počet osob v podniku zaměstnaných nebo činných dosáhl kdykoliv od 1. ledna 1946 padesáti osob. Při zjišťování tohoto počtu rozhoduje součet všech osob v podniku zaměstnaných nebo činných bez ohledu na to, kde pracují nebo pracovaly.

(2) V případě, že se v budovách, v nichž je provozován hotelový podnik, provozují mimo to též jiné podniky podle § 16 živnostenského řádu, na Slovensku podle § 23 živnostenského zákona, znárodní se týž dnem všechny podniky včetně hotelového podniku i tehdy, když náležejí různým majitelům nebo provozovatelům, pokud součet všech osob v těchto podnicích zaměstnaných nebo činných dosáhl kdykoliv od 1. ledna 1946 padesáti osob. Ustanovení odstavce 1, věty druhé platí obdobně.

§ 2

V lázeňských místech se znárodní týž dnem bez ohledu na počet zaměstnanců hotelové podniky zařazené podle vládního nařízení ze dne 13. července 1939, č. 194 Sb., o třídění podniků hostinských živností s oprávněním k ubytování cizinců, nebo vládního nařízení ze dne 8. května 1939, č. 96 Sl. z., o třídění podniků hostinských a výčepnických živností s právem ubytovati cizince, do skupin A a B, a jiná ubytovací zařízení s náležitostmi těchto skupin, i když nemají živnostenského oprávnění podle § 16, odst. 1, písm. a) ž.ř. nebo podle § 23, odst. 1, písm. a) ž.z.

§ 3

Ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, vyhlásí s účinkem doručení v Úředním listě, které podniky byly tímto zákonem znárodněny.

§ 4

(1) Ustanovení §§ 1 a 2 se nevztahují na podniky státu, ani na

a) podniky, které dne 1. ledna 1948 byly ve vlastnictví společenstev výdělkových a hospodářských zřízených podle zákona ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř.z., o společenstvech výdělkových a hospodářských, na Slovensku ve vlastnictví družstev zřízených podle §§ 223 a násl. zák. čl. XXXVII/1875, o obchodním zákonu, a byly jimi přímo provozovány, s výjimkou podniků a závodů, které nejpozději do 31. prosince 1948 určí ministr vnitřního obchodu v dohodě s Ústřední radou odborů a Ústřední radou družstev, na Slovensku též po slyšení pověřence průmyslu a obchodu,

b) podniky, které dne 1. ledna 1948 byly ve vlastnictví svazků lidové správy a byly jimi přímo provozovány, s výjimkou podniků, které nejpozději do 31. prosince 1948 určí vláda na návrh ministra vnitřního obchodu, na Slovensku učiněný po slyšení pověřence průmyslu a obchodu,

c) podniky, které jsou nebo budou ve vlastnictví jednotné odborové organizace a jsou určeny k zotavení pracujících,

d) podniky, které jsou nebo budou ve vlastnictví nositelů sociálního pojištění.

(2) Vyžaduje-li to důležitý zájem veřejný, zejména zájem hospodářský, může ministr vnitřního obchodu povolit výjimku z ustanovení §§ 1 nebo 2.

§ 5

(1) Osoby, které jsou povinny zatím vést správu znárodněného majetku (§ 15), podají ministerstvu vnitřního obchodu hlášení, jehož vzor vyhlásí ministr vnitřního obchodu v Úředním listě. Toto hlášení jest podati do 15 dnů ode dne vyhlášení vzoru. V řízení musí spolupůsobiti též osoby, které k tomu budou vyzvány ministerstvem vnitřního obchodu. Hlášení má býti podepsáno

i závodní radou nebo závodním důvěrníkem; pokud hlášení nepodává dosavadní vlastník nebo držitel znárodněného majetku, je povinen připojit k němu své vyjádření.

(2) Dosavadní vlastníci nebo držitelé podniků znárodněných podle §§ 1 a 2 i jiné osoby jsou povinny spolupůsobiti při sestavování účetních uzávěrek za dobu do znárodnění, pokud k tomu budou vyzvány příslušným ústředním orgánem.

§ 6

Splní-li se podmínky pro znárodnění majetku podle §§ 1 a 2 po dni 1. ledna 1948, znárodněje se takový majetek dnem, který určí ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, a vyhlásí podle § 3; lhůta k podání hlášení podle § 5, odst. 1 počíná v těchto případech dnem, kdy se splní podmínky pro znárodnění. Jinak platí ustanovení § 5 přiměřeně.

§ 7

(1) Znárodněním nabývá stát vlastnictví k znárodněnému majetku.

(2) Znárodnění se týká

a) nemovitostí, budov a zařízení,

b) příslušenství podniku počítajíc v to všechny movitosti a práva (licence, živnostenská oprávnění, známky, vzorky a pod.), směnky, cenné papíry, vkladní knížky, hotovosti a pohledávky,

c) jiných movitostí a práv, než která jsou příslušenstvím podniku.

(3) Majetku uvedeného v odstavci 2 se znárodnění týká, slouží-li nebo je-li určen k provozu znárodněného podniku, i když náleží někomu jinému než vlastníku podniku. Patentů a zásob se znárodnění týká jen, patří-li vlastníku nebo provozovateli znárodněného podniku.

(4) Spolu s podnikem se znárodnějí v rozsahu plynoucím z ustanovení odstavců 2 a 3:

a) veškeré obchodní podniky a závody náležející vlastníku nebo provozovateli znárodněného podniku,

b) veškeré podniky a závody, které tvoří s podnikem znárodněným hospodářský celek, i když náleží někomu jinému než vlastníku znárodněného podniku.

(5) Náleží-li znárodněný podnik komanditní společnosti na akcie, akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, znárodněje se veškerý jejich majetek, jakož i ve stejném rozsahu podniky koncernové, u kterých jim náleží více než polovina základního kapitálu nebo na které mají rozhodující vliv.

(6) Ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, může vyjmouti též ze znárodnění jednotlivé majetkové kusy, majetkové soubory nebo práva, pokud jich není nezbytně třeba k provozu národního podniku a ponechati je dosavadnímu vlastníku, kterému může zároveň uložit podmínky, zejména, že do stanovené lhůty zřídí ve prospěch národního podniku služebnost nebo užívací právo.

(7) O rozsahu znárodnění podle odstavců 2 až 5 rozhoduje ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu. Pro řízení o zjištění rozsahu znárodnění neplatí ustanovení vládního nařízení ze dne 13. ledna 1928 č. 8 Sb. , o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

§ 8

(1) Národní podnik (§ 12), do kterého se začleňuje majetková podstata znárodněného podniku, vstupuje v den jejího převzetí v závazky znárodněného podniku. Do závazků, podle nichž má majetková podstata nebo provozní zařízení znárodněného podniku přejíti po dni počátku účinnosti tohoto zákona na třetí osobu, nevstupuje národní podnik, do kterého byla tato podstata nebo zařízení začleněno. Za závazky znárodněného podniku se nepokládají osobní daně, dávky a poplatky bývalého vlastníka a majetková podstata znárodněného podniku ani národní podnik, do něhož bude začleněna, za ně neručí. Osobními daněmi a dávkami se rozumí daň důchodová, válečný příspěvek, daň rentová přímo vybíraná, daň z majetku podle vládního nařízení ze dne 16. prosince 1942, č. 410 Sb. , o dani z majetku, majetkové dávky podle zákona ze dne 15. května 1946, č. 134 Sb. , o dávce z majetkového přírůstku a o dávce z majetku, a mimořádné dávky podle zákona ze dne 31. října 1947, č. 185 Sb. , o mimořádné jednorázové dávce a mimořádné dávce z nadměrných přírůstků na majetku. Způsob úhrady těchto osobních daní a dávek stanoví ministr financí vyhláškou v Úředním listě. Začlení-li se majetková podstata do několika národních podniků, určí ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, zároveň s opatřením podle § 12, do kterých závazků vstoupí jednotlivý národní podnik. Ministr vnitřního

obchodu dále určí v dohodě s ministrem financí, na Slovensku též po slyšení pověřenců průmyslu a obchodu a financí, do kterých závazků patřících k jiným než znárodněným majetkovým podstatám, začleněným podle § 12, národní podnik vstupuje; za závazky patřící k **podniku nebo závodu, který náleží státu**, se nepokládají povinnosti, které vyplývají z poskytnutí prostředků státem, pokud přesahují bilanční hodnotu jiného než investičního majetku.

(2) U závazků, které jsou hospodářsky neodůvodněné, počítajíc v to závazky ze služebních smluv zaručujících zaměstnancům nepřiměřeně vysoké platy, zaopatřovací požitky, odbytné a pod., může se národní podnik domáhat zrušení nebo jiné přiměřené úpravy. Nedojde-li o tom k dohodě, rozhodne rozhodčí soud zřízený podle zákona ze dne 21. listopadu 1946, č. 228 Sb. , o rozhodčích soudech pro úpravu některých závazků národních podniků.

(3) Za závazky znárodněného podniku nebo jiných začleněných majetkových podstat (§ 12) neručí stát, ani když dojde k úpravě závazků podle § 9.

§ 9

(1) Jsou-li znárodněný podnik nebo jiná začleněná majetková podstata ke dni převzetí předloženy, může národní podnik požádat soud, aby do výše obecné ceny aktiv předloženého podniku nebo předložené podstaty ke dni převzetí upravit uspokojení závazků, patřících k tomuto podniku nebo k této podstatě a určil jejich splatnost, přihlížeje k hospodářským možnostem národního podniku.

(2) Věřitelé jsou povinni na vyzvání soudu vyhláškou v Úředním listě ve lhůtě stanovené soudem přihlásiti své nároky k řízení o návrhu podle odstavce 1; **neučiní-li tak, jejich nároky proti národnímu podniku zanikají.**

(3) Úprava podle odstavce 1 se provede takto:

a) nedotčeny zůstávají závazky vyplývající z nároků věřitelů na vyloučení věcí z podstaty znárodněného podniku nebo jiné začleněné majetkové podstaty, pokud takovéto nároky nezanikly znárodněním;

b) nedotčeny zůstávají též závazky, vyplývající z nároků věřitelů, majících právo na oddělené uspokojení z určité věci, pokud jsou kryty hodnotou této věci;

c) **ostatní** závazky, které podle pořadí jim příslušejícího [písm. d)] nebudou kryty rozdílem mezi obecnou cenou aktiv znárodněného podniku nebo jiné začleněné majetkové podstaty a hodnotou závazků, které podle ustanovení písm. a) a b) zůstanou nedotčeny, se uspokojí poměrně. Za takovéto závazky se pokládají také závazky uvedené pod písm. a), které nejsou kryty způsobem tam uvedeným;

d) závazky, na něž se vztahují ustanovení písm. c), se zařazují podle pořadí do čtyř tříd. Do první třídy náleží náklady řízení, do druhé až čtvrté třídy náleží závazky, které podle období konkursního řízení náleží do první až třetí třídy. Závazky téže třídy mají mezi sebou stejné pořadí.

(4) Pokud závazky podle pořadí jim příslušejícího nebudou uspokojeny úpravou podle **odstavce 3**, nepůsobí proti národnímu podniku. Úprava závazků podle odstavce 3 působí toliko proti **národnímu podniku.**

(5) Zákonem budou vydány podrobné předpisy o příslušnosti soudní, o řízení podle předcházejících odstavců, o jeho účincích na promlčení pohledávek, na spory, na exekuční a konkursní řízení a na práva na oddělené uspokojení a o způsobu, jak se zjišťují nároky věřitelů.

§ 10

(1) Národní podnik může odporovati právním jednáním, která vykonal vlastník majetku znárodněného podle oddílu I po 27. říjnu 1945 v úmyslu poškoditi nebo ztížit znárodnění nebo zvléci ve svůj nebo cizí prospěch majetkové hodnoty.

(2) Odporovati lze do dvou let ode dne uveřejnění vyhlášky, kterou se o znárodněném majetku činí opatření podle § 12. Jinak platí přiměřeně ustanovení zákona ze dne 27. března 1931, č. 64 Sb. , kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí.

(3) Právní jednání o převodu podniků, na které by se vztahovala ustanovení oddílu I nebo o převodu kapitálových účastí na společnostech, jejichž podniky se znárodnují podle oddílu I, pokud byla uzavřena v době dvou měsíců přede dnem znárodnění, jsou platná jen, **schválí-li je** ministerstvo vnitřního obchodu.

ODDÍL II. Náhrada.

§ 11

(1) Pokud není stanoveno jinak, přísluší za majetek znárodněný podle oddílu I náhrada; platí o ní přiměřeně ustanovení §§ 7 až 11 dekretu presidenta republiky ze dne 24. října 1945, č. 100 Sb. , o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků, ve znění zákona ze dne 28. dubna 1948, č. 114 Sb. , o znárodnění některých dalších průmyslových a jiných podniků a závodů a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků (dále jen "dekret") a článku III zák. č. 114/1948 Sb.

(2) Náhrada se neposkytuje za majetek znárodněný podle oddílu I, který ke dni znárodnění vlastnický náležel nebo náleží osobám fyzickým, jež byly nebo budou právoplatně odsouzeny soudy pro zločin nebo přečin spáchaný do dne znárodnění

a) po 5. květnu 1945 podle zákona ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb. , na ochranu republiky, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících, nebo

b) podle § 43 dekretu , nebo

c) podle zákona ze dne 13. února 1947, č. 15 Sb. , o stíhání černého obchodu a podobných pletich, nebo

d) podle zákona ze dne 13. února 1947, č. 27 Sb. , o trestní ochraně provádění dvouletého hospodářského plánu, nebo

e) podle zákona ze dne 18. července 1946, č. 165 Sb. , o trestní ochraně národních podniků, znárodněných podniků a podniků pod národní správou.

(3) O použití cenných papírů odpovídajících hodnotě znárodněného majetku, za který se neposkytuje náhrada osobám uvedeným v odstavci 2, platí přiměřeně ustanovení § 5, odst. 2, č. 2 zákona ze dne 11. března 1948, č. 51 Sb. , o úpravě některých finančních poměrů národních podniků průmyslových a potravinářských.

ODDÍL III. Národní podniky a jejich organizace.

§ 12

(1) Z majetkových podstat znárodněných podniků, z majetkových podstat nabytých státem konfiskací nebo jiným způsobem, z podniků a závodů, které náleží státu, a z jiného majetku státního zřídí ministr vnitřního obchodu v dohodě s ministrem financí, na Slovensku též po slyšení pověřenců průmyslu a obchodu a financí, národní podniky, nebo je začlení do národních podniků.

(2) Ministru vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, přísluší zříditi odštěpný (vedlejší) závod národního podniku.

(3) Zřízení národního podniku nebo odštěpného (vedlejšího) závodu se vyhlásí v Úředním listě.

(4) Ministr vnitřního obchodu může v dohodě s ministrem financí, na Slovensku také po slyšení pověřenců průmyslu a obchodu a financí, vyjmouti z národních podniků jednotlivé majetkové kusy a práva, nepotřebuje-li jich národní podnik nezbytně ke svému provozu, a přenechatí je v dohodě s věcně příslušným ministrem k začlenění do podniků, ústavů nebo zařízení, které tomuto ministru přísluší zřizovati.

(5) Opatření podle odstavce 1 se činí, jde-li o majetkovou podstatu konfiskovanou podle dekretu presidenta republiky ze dne 25. října 1945, č. 108 Sb. , o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, jakož i pokud jde o majetkové podstaty, spravované podle § 16 zákona ze dne 16. května 1946, č. 128 Sb. , o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzházejících, po slyšení předsedy příslušného osidlovacího úřadu.

(6) Rozsah majetkových podstat, jichž se týkají opatření uvedená v odstavci 5, určí ministerstvo vnitřního obchodu v dohodě s osidlovacím úřadem a Fondem národní obnovy, na Slovensku též po slyšení pověřenectva průmyslu a obchodu, přiměřeně podle předpisů pro přiděl konfiskovaného majetku.

(7) Majetek znárodněný podle oddílu I může ministr vnitřního obchodu v dohodě s ministrem financí a s věcně příslušným ministrem, na Slovensku též po slyšení pověřence průmyslu a obchodu

1. přenechatí za náhradu připadající na takový majetek podle § 11

a) podnikům lidové správy, které budou zřízeny podle zvláštního zákona,

b) společenstvům výdělkovým a hospodářským (družstvům) nebo jiným právníckým osobám,

2. převéstí do působnosti jiného ministra, aby jej začlenil do podniků, ústavů nebo zařízení, na něž se jeho působnost vztahuje.

§ 13

Národní podnik odvádí přebytky svých výtěžků státní pokladně.

§ 14

O právním postavení organizací národních podniků, o vyrovnání některých daňových závazků, o úhradě za konfiskované majetkové podstaty, o berní povinnosti a o osvobození od daní, poplatků a dávek platí přiměřeně ustanovení §§ 13, 15 až 17, § 18, odst. 1, §§ 19 až 36, 40 až 42 dekretu. Právomoc ústředního (oblastního) orgánu podle §§ 21, 22 a 27 dekretu a § 5, odst. 2 tohoto zákona vykonává ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu.

ODDÍL IV. Přechodná ustanovení.

§ 15

Ode dne vyhlášení tohoto zákona platí pro vlastníka nebo jiného provozovatele znárodněného podniku, u osob právníckých pro orgán povoláný zastupovati je navenek, po případě pro národního správce, ustanovení §§ 37 a 38 dekretu, při čemž k platnosti právních jednání přesahujících běžnou správu, jest třeba předchozího souhlasu ministerstva vnitřního obchodu, uděleného na Slovensku po slyšení pověřenectva průmyslu a obchodu.

§ 16

(1) Dokud jej nezačlení do národního podniku, může ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, ustanoviti do znárodněného podniku svého zmocněnce.

(2) Zmocněnec ustanovený podle odstavce 1 zatímž spravuje podnik obdobně podle ustanovení § 37 dekretu. Ustanovením zmocněnce se zrušuje národní správa zavedená podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. května 1945, č. 5 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, po případě podle nařízení Slovenské národní rady ze dne 5. června 1945, č. 50 Sb. n. SNR, o národní správě.

(3) Pro ustanovení zmocněnce a jeho odvolání platí obdobně ustanovení §§ 14 a 16, 18 a 19 dekretu č. 5/1945 Sb., po případě podle §§ 13 až 15, 17 a 18 nařízení č. 50/1945 Sb. n. SNR.

(4) Právní jednání vlastníků, držitelů a správců, která se týkají majetkové podstaty podniku, do něžž byl ustanoven zmocněnec, jsou, pokud k nim došlo po jeho ustanovení, neplatná.

(5) Při výkonu své funkce podléhá zmocněnec doзору ministra vnitřního obchodu; ustanovení §§ 22 a 23 dekretu č. 5/1945 Sb., po případě § 20, odst. 1, věty druhé a §§ 21 a 22 nařízení č. 50/1945 Sb. n. SNR, platí obdobně.

§ 17

Národní podnik (§ 12) umístí ve svých službách podle možnosti především zaměstnance podniků dotčených tímto zákonem.

ODDÍL V. Ustanovení trestní.

§ 18

(1) Kdo se dopustí pletich v úmyslu, aby znárodnění podniků podléhajících znárodnění zestátněním zmařil nebo zvýšenou měrou ztížil, bude potrestán pro zločin těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let a trestem na penězích od deseti milionů Kčs; v oboru působnosti trestního zákona zák. čl. V/1878 vysloví soud zároveň ztrátu úřadu a dočasné odnětí politických práv.

(2) Kdo poruší některé ustanovení tohoto zákona nebo nařízení podle něho vydaných, bude potrestán, nejde-li o čin soudně trestný, okresním národním výborem pro správní přestupek trestem na penězích (pokutou) do pěti milionů Kčs a trestem na svobodě (vězením, uzamčením) do šesti měsíců nebo některým z těchto trestů; pro případ nedobytnosti trestu na penězích uloží se náhradní trest na svobodě podle míry zavinění do šesti měsíců. Uloží-li se oba tresty zároveň, nesmí trest na svobodě spolu s náhradním trestem za nedobytný trest na penězích činit více než šest měsíců.

(3) Tresty na penězích připadají státu.

§ 19

(1) Ukládá-li soud nebo okresní národní výbor trest na penězích zaměstnanci, zmocněnci, zástupci nebo jinému orgánu fyzické nebo právnické osoby, při jejímž zastoupení byl čin trestný podle § 18 spáchán, může vysloviti, že tato osoba ručí za uložený trest na penězích rukou společnou a nerozdílnou.

(2) Tato osoba musí býti, je-li soudu (okresnímu národnímu výboru) známa, obeslána k jednání v první stolici a je oprávněna přednésti skutkové okolnosti, jež mohou mít význam pro posouzení věci a činiti návrhy.

(3) Výrok o ručení třeba pojmouti do rozsudku (trestního nálezu) a osoba tímto výrokem postižená má právo bráti jej v odpor odvoláním. V řízení pro soudně trestný čin může se veřejný žalobce odvolati také tehdy, když takový výrok nebyl učiněn. O odvolání proti takovému výroku platí totéž, co o odvolání proti výroku o trestu.

(4) Tresty na penězích se dobývají na osobě, již bylo ručení uloženo, podle všeobecných ustanovení platných o trestech na penězích.

§ 20

(1) Při odsouzení pro zločin podle § 18, odst. 1 nebo při odsouzení pro správní přestupek podle § 18, odst. 2 k trestu na svobodě nebo na penězích přesahujícímu jeden milion Kčs, uveřejní se rozsudek (trestní nález) v jednom nebo několika denních listech určených rozsudkem (trestním nálezem) na útraty odsouzeného.

(2) Soud (okresní národní výbor) stanoví, zda mají býti uveřejněny i důvody rozsudku (trestního nálezu) nebo jejich podstatný obsah ve znění, které sám určí.

§ 21

Z odsuzujícího trestního nálezu lze se do patnácti dnů od jeho doručení odvolati k zemskému národnímu výboru, který rozhodne s konečnou platností. Odvolání jest podati u okresního národního výboru, který nález vydal. Odvolání má odkladný účinek.

§ 22

Přestupky tohoto zákona se promlčují ve třech letech.

ODDÍL VI. Účinnost a provedení.

§ 23

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1948; provede jej ministr vnitřního obchodu v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Dr. Beneš v.r.

Gottwald v.r.
Krajčír v.r.